

MINŐSÉGGEL – AD ASTRA KURTÁG GYÖRGY MESTERKURZUSA A FESZTIVÁL AKADÉMIA BUDAPEST KERETÉBEN

Kurtág György mesterkurzust tartott a 10. Fesztivál Akadémia Budapest (FAB Summerfest) keretében
(Felvégi Andrea fotói)

Általános gyakorlat, bármely korosztály életében: a mesterkurzusra kiválasztott a tudása legjavát adva mutatkozik be. A közönség úgy érzi: tökéletes a teljesítmény. Aztán a mindenkori tanár „szétszedi” a produkciót, s a figyelmes hallgató boldogan tart velük az úton, amely lehet ugyan göröngyös, de fantasztikus tájakon vezet – és végül új megvilágításban ismerheti meg a művet.

A FAB évről-évre visszatérő katartikus élménye, amikor a Kelemen Kvartett (avagy Kelemen Quartet) Kurtág György kamarazene órájának növendékeként lép pódiumra. 2021 tavaszán röppent fel a hír az ideiglenesen feloszlott kamaraegyüttes visszatéréséről, éspedig két régi és két (akkor) új taggal: a Kelemen Barnabás (hegedű) és Kokas Katalin (brácsa) házaspárhoz külföldi házaspár társult: Jonian Ilias Kadesha (hegedű) és Vashti Mimosa Hunter (cselló). Hangversenytermi bemutatkozásukra az év májusában került sor, amikor a Bartók Tavasz keretében két koncerten Bartók hat vonósnégyesét szólaltatták meg. Ebből a műsorból összkiadás-igényű felvételt is terveznek, s a sorozat egyes darabjait rendre megszólaltatják. Ilyen előzmények után izgalmas zenei kalandot ígért, hogy e formáció előadásában foglalkozik Bartók V. vonósnégyesével (annak is a nyitótételével) Kurtág György. 2025. július 28-án érdeklődők sokasága látogatott a BMC hangversenytermébe.

Aki a tavalyi mesterkurzust is végigélte, azt nem érte meglepetésként a 99. életévét betöltött zeneszerző-tanár teljesítménye: teljes szellemi frissességgel és a tőle hosszú évtizedek során „megszokott” maximális zenei igényességgel vezette a próbát – mert voltaképp annak is tekinthetjük a kivételes alkalmat. Tudjuk, Kelemen Barnabás többször említette hálás köszönettel, hogy mennyi értékes órát tölthettek a Mesterrel a Bartók-művek előadóiként. Nem csoda tehát, hogy e nyilvános mesterkurzuson szinte félszavakból megértették egymást. Ismerős gyakorlat: még alig mondja ki a kérést, a növendék máris tudja – többek között azért, mert már ezerszer hallotta, de még mindig csak a „felismerési szintig” jutott el. De ha a tanár győzi türelemmel, egyszer csak a vérévé válik az az igényes megoldás, amely egyelőre külön odafigyelést igényel. Aki maga is részese lehetett Kurtág kamarazene óráinak (e sorok írója is e szerencsések közé tartozik), tudja: Kurtág elképesztően „türelmes”. Pontosabban, nem is türelemről van szó nála: benne él az elképzelt/elvart hangzásképp, és annak legalábbis a megközelítését (jó esetben: megvalósítását) várja. E cél érdekében számára megszűnik az idő (ami, mint tudjuk, voltaképp nincs is – csupán a tájékozódásunkhoz szükséges segédeszközkénti kreáció...).

Szokás mondani, a zeneszerző „másképp” olvassa a kottát, értőbben, mintegy a mélyebb összefüggések, jelentések ismeretében. Ezzel a jelenséggel szembesülünk Kurtág „óráin”, amikor is elképesztően értő műismeretében megosztja az előadókkal ilyesfajta ismereteit. Teszi ezt kevés szóval, lényegretörően. Valahol a Weiner Leó féle kamarazene-tanításra emlékeztetően – Sebők György visszaemlékezése szerint az egykori Weiner-növendékek évtizedek múltán is felismerték közös iskolájukat, találkozzanak akár a világ bármely részén. Nos, a kurtági tanítás is így válik vérévé a legnagyobbaknak – akik egyébként életrajzukban nem felejtik el kihangsúlyozni a Kurtággal való szakmai kapcsolatot.

És aki belefárad az igényes részlet-munka követésébe, más szinten is hasznos tanulságokhoz jut: például, hogy a vonósnégyest gyakorló muzsikusként „tudja” Kurtág, korántsem csupán partitúraolvasás szintjén, hanem zongoraátíratként (miként Machault-tól Bachig megannyi kompozícióból, illetve tételből készített négykezes-letétet, később pedig olyan, már-már absztrakt feladatokra is vállalkozott, mint Bartók Zenéjének nyitótételéből zongorapartitúra készítése. Nála az elemzés nem „szétcincálás”, hanem az összefüggések felszínre hozása – amely többlet-tudásnak később az előadás során hangzó valósággá kell válnia.

Kevés szóval, mindig lényegeset. Történik az instrukció magyarul, angolul, alkalmanként egy-egy gesztussal, amely oly módon nem ismer határokat, mint maga a zene. S ami ugyancsak a kurtági zenélés alapvető sajátossága: a stresszmentesség. Nem lehet „feszült” az előadó – neki a zenében rejlő feszültség érzékeltetésére kész lelki (és fizikai) állapotban kell lenni. És mindig az Egész megvalósítása érdekében kell munkálkodni, oly módon, hogy minden pillanatban tisztában van szólamának rangjával, súlyával, jelentőségével.

Kurtágot a tanítás során a bizonyosság nyugalma veszi körül. Azt a tudást osztja meg a muzsikussal, amelynek birtokában ők is hasonló szférába kerülhetnek. Ebben a nyugalomban gondolatok, érzések, indulatok áradnak – minden a maga helyén. az ilyesfajta zenei szemlélet: életprogram, amely felfüggeszti az időt (mint a ráfordítás mértékét) a gyakorlás során. Így születhetnek csodák, amelyek utóbb megmagyarázhatatlannak tűnnek.

Kurtág kurzusának hallgatóit megérinti ez a varázs – megfogalmazhatatlanul is többlet-tudáshoz jutnak, valamiféle belső bizonyossághoz, úgy érezve, minőség-érzékelő képességük fejlődésével érték-közelbe jutottak. S remélhetőleg, e kirándulás nem egyszeri élmény marad, hanem tanulságai életprogrammá válnak – legyen szó művészekről, tanárokról, diákokról, s mindenkiről, akit akár csak egyszer is megérintett az értékes zene.

Fittler Katalin